

■ Tekst 1 Gesprek tussen Nestor en Telemachus

- 193 “ Ἀτρείδην δὲ καὶ αὐτοὶ ἀκούετε νόσφιν ἐόντες,
ὡς τ' ἦλθ' ὡς τ' Αἴγισθος ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον.
- 195 Ἄλλ' ἢ τοι κείνος μὲν ἐπισμυγερώς ἀπέτισεν,
ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι
ἀνδρός, ἐπεὶ καὶ κείνος ἐτίσατο πατροφονήα,
Αἴγισθον δολόμητιν, ὃ οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Καὶ σύ, φίλος, μάλα γάρ σ' ὀρώω καλὸν τε μέγαν τε,
- 200 ἄλκιμος ἔσσο', ἵνα τίς σε καὶ ὀπιγόνων ἐὺ εἴπη.”
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
“ ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
καὶ λίην κείνος μὲν ἐτίσατο, καὶ οἱ Ἀχαιοὶ
οἴσουσι κλέος εὐρὺ καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδήν.
- 205 Αἶ γὰρ ἐμοὶ τοσσήνδε θεοὶ δύναμιν περιθεῖεν,
τίσασθαι μνηστῆρας ὑπερβασίης ἀλεγεινῆς,
οἳ τέ μοι ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἄλλ' οὐ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον,
πατρί τ' ἐμῶ καὶ ἐμοί· νῦν δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμψης.”
- 210 Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότης Νέστωρ·
“ ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ ταῦτά μ' ἀνέμνησας καὶ ἔειπες,
φασὶ μνηστῆρας σῆς μητέρος εἵνεκα πολλοὺς
ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν κακὰ μηχανάσθαι.
Εἰπέ μοι, ἠὲ ἐκὼν ὑποδάμνασαι, ἢ σέ γε λαοὶ
- 215 ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον, ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῆ.
Τίς δ' οἶδ' εἴ κέ ποτέ σφι βίας ἀποτίσεται ἐλθῶν,
ἢ ὃ γε μούνος ἐών, ἢ καὶ σύμπαντες Ἀχαιοί;
Εἰ γάρ σ' ὣς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη
ὡς τότ' Ὀδυσσεύς περικήδετο κυδαλίμοιο
- 220 δῆμῳ ἐν Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί –
οὐ γάρ πω ἴδον ὦδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας
ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη –
εἴ σ' οὕτως ἐθέλοι φιλέειν κήδοιτό τε θυμῶ,
τῷ κέν τις κείνων γε καὶ ἐκλελάθοιτο γάμοιο.”
- 225 Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
“ ὦ γέρον, οὐ πῶ τοῦτο ἔπος τελέεσθαι οἶω·
λίην γὰρ μέγα εἶπες ἄγη μ' ἔχει. Οὐκ ἂν ἐμοί γε

- ἐλπομένω τὰ γένοιτ' , οὐδ' εἰ θεοὶ ὧς ἐθέλοιεν.”
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
230 “Τηλέμαχε, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.
ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι.
Βουλοίμην δ' ἂν ἐγώ γε καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας
οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι,
ἢ ἐλθὼν ἀπολέσθαι ἐφέστιος, ὡς Ἀγαμέμνων
235 ὦλεθ' ὑπ' Αἰγίσθοιο δόλω καὶ ἦς ἀλόχοιο.
Ἄλλ' ἦ τοι θάνατον μὲν ὁμοῖον οὐδὲ θεοὶ περ
καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὅπποτε κεν δῆ
μοῖρ' ὀλοῇ καθέλησι τανηλεγέος θανάτοιο.”

Homerus, Odyssee 3, 193-238

Aantekeningen

- regel 195 ἐπισμυγερός ellendig
regel 197 ὁ πατροφονεύς vadermoordenaar
regel 198 δολόμητις listig
regel 200 ὀψίγονος later geboren
regel 202 Νηληϊάδης zoon van Neleus
regel 206 ἡ ὑπερβασία misdaad
regel 208 ἐπικλώθω toedelen
regel 210 Γερήνιος uit Gerenia
regel 214 ὑποδάμναμαι zich onderwerpen
regel 215 ἡ ὁμφή stem

- regel 219 περικήδομαι + gen. zich
bekommen om
regel 221 en 222 ἀναφανδὰ openlijk
regel 224 ἐκλήθομαι, aor. ἐξελελαθόμην
+ gen. geheel vergeten
regel 227 ἡ ἄγη verbijstering
regel 234 ἐφέστιος bij de eigen haard,
thuis
regel 238 τανηλεγής smartelijk

Tekst 2 Odysseus en Telemachus doden de vrijers

- 1 Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς,
ἄλτο δ' ἐπὶ μέγαν οὐδόν, ἔχων βῖον ἠδὲ φαρέτρην
ἰῶν ἐμπλείην, ταχέας δ' ἐκχεύατ' οἴστους
αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν, μετὰ δὲ μνηστήρισιν ἔειπεν·
5 “ Οὗτος μὲν δὴ ἄεθλος ἀάατος ἐκτετέλεσται·
νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὐ πῶ τις βάλεν ἀνήρ,
εἴσομαι, αἶ κε τύχωμι, πόρῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.”
Ἦ καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν οἴστον.
Ἦ τοι ὁ καλὸν ἄλειςον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε,
10 χρύσειον ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
ὄφρα πίῃ οἴνοιο· φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
μέμβλετο· τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι
μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,

Eindexamen Grieks vwo 2006-I

havonwo.nl

- οἱ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν;
- 15 Τὸν δ' Ὀδυσσεὺς κατὰ λαιμόν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῶ,
ἀντικρὺ δ' ἀπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Ἐκλίνθη δ' ἐτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥίνας παχὺς ἦλθεν
αἵματος ἀνδρομέοιο· θοῶς δ' ἀπὸ εἶο τράπεζαν
- 20 ὦσε ποδὶ πλήξας, ἀπὸ δ' εἶδατα χεῦεν ἔραζε·
σίτός τε κρέα τ' ὀπτὰ φορύνετο. Τοὶ δ' ὀμάδησαν
μνηστήρες κατὰ δώμαθ' , ὅπως ἴδον ἄνδρα πεσόντα,
ἐκ δὲ θρόνων ἀνόρουσαν ὀρινθέντες κατὰ δῶμα,
πάντοσε παπταίνοντες ἐϋδμήτους ποτὶ τοίχους·
- 25 οὐδέ που ἀσπίς ἔην οὐδ' ἄλκιμον ἔγχος ἐλέσθαι.
Νείκειον δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσι·
“Ξεῖνε, κακῶς ἀνδρῶν τοξάζεαι· οὐκέτ' ἀέθλων
ἄλλων ἀντιάσεις· νῦν τοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
Καὶ γὰρ δὴ νῦν φῶτα κατέκτανες, δς μὲγ' ἄριστος
- 30 κούρων εἶν Ἰθάκῃ· τῷ σ' ἐνθάδε γυῖπες ἔδονται.”
Ἴσκεν ἕκαστος ἀνὴρ, ἐπεὶ ἦ φάσαν οὐκ ἐθέλοντα
ἄνδρα κατακτεῖναι· τὸ δὲ νῆπιοι οὐκ ἐνόησαν,
ὡς δὴ σφιν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφήπτο.
Τοὺς δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
- 35 “Ἦ κύνες, οὐ μ' ἔτ' ἐφάσκεθ' ὑπότροπον οἴκαδ' ἰκέσθαι
δήμου ἄπο Τρώων, ὅτι μοι κατεκείρετε οἶκον,
δμῶησιν δὲ γυναιξὶ παρευνάζεσθε βιαίως,
αὐτοῦ τε ζῶοντος ὑπεμνάσθε γυναῖκα,
οὔτε θεοὺς δεῖσαντες, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
- 40 οὔτε τιν' ἀνθρώπων νέμεσιν κατόπισθεν ἔσεσθαι·
νῦν ὑμῖν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφήπται.”

Homerus, *Odyssee* 22, 1-41

Aantekeningen

- regel 1 **γυμνόμαι** + *gen.* zich ontdoen van
regel 5 **ἀάατος** onfeilbaar
regel 9 **τὸ ἄλεισον** beker
regel 10 **ἄμφωτος** met twee oren
regel 18 **ὁ αὐλός** straal
regel 19 **ἀνδρόμεος** van een mens
ἀπὸ εἶο van zich af
regel 20 **ἔραζε** op de grond
regel 21 **φορύνομαι** vies worden
regel 21 **ὀμαδέω** door elkaar praten
regel 26 **χολωτός** boos

- regel 27 **τοξάζομαι** + *gen.* met de boog
schieten op
regel 28 **σῶς** zeker
regel 30 **ὁ γύψ**, γυπός gier
regel 31 **ἴσκεν** (hij) sprak
regel 35 **ὑπότροπος** terugkerend
regel 36 **κατακείρω** verteren
regel 37 **παρευνάζομαι** + *dat.* slapen met
regel 38 **ὑπομνάομαι** dingen naar de hand
van

Tekst 3 Odysseus en Penelope herenigd

- 85 Ἦος φαμένη κατέβαιν' ὑπερώϊα· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
ὄρμαιν' , ἧ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεεῖνοι,
ἧ παρστώσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.
Ἦ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν,
ἔζετ' ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐναντίη, ἐν πυρὸς ἀύγῃ,
- 90 τοίχου τοῦ ἑτέρου· ὁ δ' ἄρα πρὸς κίονα μακρὴν
ἦστο κάτω ὀρόων, ποτιδέγμενος εἴ τί μιν εἴποι
ἰφθίμη παράκοιτις, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
Ἦ δ' ἄνεω δὴν ἦστο, τάφος δέ οἱ ἦτορ ἴκανεν·
ὄψει δ' ἄλλοτε μὲν μιν ἐνωπαδίως ἐσίδεσκεν,
- 95 ἄλλοτε δ' ἀγνώσασκε κακὰ χροῖ εἵματα ἔχοντα.
Τηλέμαχος δ' ἐνένιπεν ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε·
“Μῆτερ ἐμή, δύσμητερ, ἀπηνέα θυμὸν ἔχουσα,
τίφθ' οὔτω πατρὸς νοσφίζεαι, οὐδὲ παρ' αὐτὸν
ἐξομένη μύθοισιν ἀνείρεαι οὐδὲ μεταλλάξ;
- 100 Οὐ μὲν κ' ἄλλη γ' ὦδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
ἀνδρὸς ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαίαν·
σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο.”
- Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
- 105 “Τέκνον ἐμόν, θυμὸς μοι ἐνὶ στήθεσσι τέθηπεν,
οὐδέ τι προσφάσθαι δύναμαι ἔπος οὐδ' ἐρέεσθαι
οὐδ' εἰς ὧπα ιδέσθαι ἐναντίον. Εἰ δ' ἐτεδὸν δὴ
ἔστ' Ὀδυσσεὺς καὶ οἶκον ἰκάνεται, ἧ μάλα νῶϊ
γνωσόμεθ' ἀλλήλων καὶ λώϊον· ἔστι γὰρ ἡμῖν
- 110 σήμαθ' , ἃ δὴ καὶ νῶϊ κεκρυμμένα ἴδμεν ἀπ' ἄλλων.”
- Ἦος φάτο, μείδησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
“Τηλέμαχ' , ἧ τοι μητέρ' ἐνὶ μεγάροισιν ἔασον
πειράζειν ἐμέθεν· τάχα δὲ φράσεται καὶ ἄρειον.
- 115 Νῦν δ' ὅττι ρυπόω, κακὰ δὲ χροῖ εἵματα εἶμαι,
τοῦνεκ' ἀτιμάζει με καὶ οὐ πώ φησι τὸν εἶναι.
Ἦμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.

Καὶ γὰρ τίς θ' ἕνα φῶτα κατακτείνας ἐνὶ δῆμῳ,
ὧ μὴ πολλοὶ ἔωσιν ἀοσητήρες ὀπίσσω,
120 φεύγει πηούς τε προλιπὼν καὶ πατρίδα γαῖαν·
ἡμεῖς δ' ἔρμα πόληος ἀπέκταμεν, οἱ μέγ' ἄριστοι
κούρων εἰν Ἰθάκῃ· τὰ δέ σε φράζεσθαι ἄνωγα.”

Homerus, Odyssee 23, 85-122

Aantekeningen

regel 93 ἄνεω in stil nadenken verzonken

τὸ τάφος verbazing

regel 94 ἐνωπαδίως in het gezicht

regel 97 δύσμητηρ *voc. van* δυσμήτηρ
slechte moeder

regel 107 ἡ ὄψ, ὀπός gezicht

regel 114 πειράζω + *gen.* op de proef
stellen

regel 115 ῥυπόω = ῥυπάω smerig zijn

regel 119 ὁ ἀοσητήρ, -ῆρος helper

regel 120 ὁ πηός verwant

regel 121 τὸ ἔρμα steunpilaar

Tekst 4 Penelope's wanhoop

- 1 Niet dat ze hem niet herkende in het flauwe licht van het vuur, zijn vermomming in
- 2 bedelaarslompfen. Nee. Er waren duidelijke tekens: het litteken op zijn knie, zijn
- 3 gespierde lichaam, de sluwe blik.
- 4 Bang, leunend tegen de muur, probeerde ze een excuus te vinden, uitstel om niet te
- 5 hoeven antwoorden, zodat hij niet zou weten wat zij dacht. Had zij voor hem die
- 6 twintig jaar vergooïd wachtend en dromend? Was het voor deze vreemdeling in
- 7 bloed gedrenkt, met zijn witte baard?
- 8 Sprakeloos viel ze op een stoel, staarde naar de geslachte vrijers op de vloer alsof
- 9 ze keek naar haar eigen dode verlangens en zei 'welkom'; haar stem klonk in haar
- 10 oren als die van iemand anders, als kwam hij van heel ver.

Uit: Yannis Ritsos, Herhalingen

Tekst 5

Telemachus is na zijn tocht naar Pylos en Sparta weer terug op Ithaca. Vanuit de hut van Eumaeus is hij op weg naar het paleis.

- 26 Τηλέμαχος δὲ διῆκ σταθμοῖο βεβήκει,
27 κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς, κακὰ δὲ μνηστήρσι φύτευεν.
28 Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
29 ἔγχος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν,
30 αὐτὸς δ' εἴσω ἴεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
31 Τὸν δὲ πολὺ πρώτη εἶδε τροφὸς Εὐρύκλεια,
32 κώεα καστορνύσα θρόνοισ' ἐνὶ δαιδαλέοισι,

Eindexamen Grieks vwo 2006-I

havonwo.nl

- 33 δακρύσασα δ' ἔπειτ' ἰθὺς κίεν· ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄλλαι
34 δμοφαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠγερέθοντο
35 καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλὴν τε καὶ ὄμους.
36 Ἴη δ' ἔεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
37 Ἄρτεμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ,
38 ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλω βάλε πῆγεε δακρύσασα,
39 κύσσε δέ μιν κεφαλὴν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά,
40 καὶ ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
41 “ Ἥλθεες, Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος· οὐ σ' ἔτ' ἐγὼ γε
42 ὄψεσθαι ἐφάμην, ἐπεὶ ὄχγεο νηὶ Πύλονδε
43 λάθρη, ἐμεῦ ἀέκητι, φίλου μετὰ πατρὸς ἀκουήν.”

Homerus, Odyssee 17, 26–43

Aantekeningen

- regel 26 **διέκ** + *gen.* uit
regel 27 **κραιπνά** *bijwoord*
προβίβας voortstappend
φυτεύω beramen
regel 30 **ἔεν** *3e pers. ev. imperf. van εἶμι*
regel 31 **πολύ** verreweg
regel 32 **καστόρνυμι** uitspreiden
regel 33 **ἔκιον** *aoristus van κίνυμαι = gaan*
regel 34 **ἠγερέθομαι** zich verzamelen
regel 35 **ἀγαπάζομαι** verwelkomen
regel 36 **ἔεν** *3e pers. ev. imperf. van εἶμι*
regel 38 **πῆγεε** beide armen (*acc.*)
regel 39 **(ἔ)κυσσα** *aoristus van κυνέω*
τὸ φάος oog
regel 41 **τὸ φάος** oogappel
regel 42 **φάμαι** verwachten
regel 43 **ἐμεῦ = ἐμοῦ**
μετὰ ἀκουήν + *gen.* om nieuws te horen over